

Presenting the Entrepreneurial Value Chain Model In Golestan Province Ecotourism

Ali Momeni ¹, Mohammadreza Hosseini ^{2*}, Mahmoodreza Cheraghali ³

- 1- Department of Entrepreneurship, Aliabad Katoul Branch, Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran.
E-mail: alimomeni559@gmail.com
- 2- Department of Economic, Aliabad Katoul Branch, Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran.
(Corresponding author).E-mail: dr.mohammadreza.hosseini.2022@gmail.com
- 3- Department of Management and Economics, Golestan University, Gorgan, Iran.
E-mail: mahmoodreza.cheraghali@gmail.com

Article Info	Extended Abstract
Article type: Research Article	Introduction Entrepreneurship has become a pivotal driver of economic growth and innovation, extending into specialized sectors such as sustainable tourism. Ecotourism, recognized as one of the fastest-growing segments of the tourism industry, emphasizes environmental conservation, socio-cultural integrity, and local community empowerment. Golestan Province in Iran, endowed with rich natural landscapes, ethnic diversity, and 140 registered ecotourism accommodations, represents a significant yet under-optimized ecotourism hub. This study aims to develop and validate an entrepreneurial value chain model tailored to enhance the competitiveness and sustainability of ecotourism enterprises in Golestan Province, addressing the research gap in context-specific entrepreneurial frameworks.
Article history: Received: 23 November 2023 Received in revised form: 18 May 2024 Acceptance: 27 May 2024 Published online: 26 June 2025	Literature Review The entrepreneurial value chain integrates Porter's value chain theory with entrepreneurial processes to optimize resource allocation, reduce operational costs, and maximize customer value within a sustainable business model. In ecotourism, this involves aligning entrepreneurial activities—such as green marketing, community engagement, and eco-innovation—with environmental and socio-economic objectives. Previous studies highlight the role of entrepreneurial orientation, supportive policies, infrastructure, and human resource quality in fostering resilient tourism value chains. However, limited empirical research exists on integrated entrepreneurial value chain models within ecotourism, particularly in developing regions like Iran.
Key words: Value chain, Entrepreneurship, Ecotourism.	Methodology This applied research employed an exploratory mixed-methods design. The qualitative phase utilized the Grounded Theory approach, conducting in-depth interviews with 15 academic and industry experts selected through purposive sampling. The quantitative phase involved a descriptive-survey method, administering a questionnaire to 103 ecotourism business owners in Golestan Province, chosen via simple random sampling from a population of 140. Data

analysis included thematic analysis for qualitative data and Structural Equation Modeling (SEM) using SmartPLS3 for quantitative validation. Reliability and validity were assessed using Cronbach's alpha, composite reliability, Average Variance Extracted (AVE), and Fornell-Larcker criteria.

Findings

The Grounded Theory analysis yielded a five-dimensional entrepreneurial value chain model: ****Causal Conditions**** (entrepreneurial education, consulting, motivational factors, financial resources), ****Contextual Conditions**** (basic infrastructure, government policies/support, entrepreneurial culture), ****Intervening Conditions**** (accommodation environment, human resource quality), ****Strategies**** (development of entrepreneurial business and marketing plans), and ****Outcomes**** (economic, socio-cultural, ecological, and tourism destination sustainability). SEM results confirmed the model's robustness, with fit indices such as SRMR=0.079, NFI=0.91, and all path coefficients significant at $p<0.05$, demonstrating strong predictive and explanatory power.

Conclusion and Implications

The study concludes that a structured entrepreneurial value chain significantly enhances the sustainability and competitiveness of ecotourism businesses in Golestan Province. Practical recommendations include: integrating mandatory specialized consulting into licensing processes; offering fiscal incentives and affordable insurance; diversifying financing mechanisms through local funds and cooperatives; reforming tourism policies to reduce bureaucratic barriers; standardizing eco-accommodation facilities; and implementing continuous entrepreneurial training programs for stakeholders. These measures can foster an enabling ecosystem for sustainable ecotourism development, serving as a replicable model for similar regions.

Cite this article: Momeni, A., Hosseini, M., & Cheraghali, M. (2025). Presenting the Entrepreneurial Value Chain Model In Golestan Province Ecotourism. *Green Management*, 5(1), 65-84.

© The Author(s).

Online ISSN: 2821-0050

Publisher: Islamic Azad University, Aliabad Katoul Branch.

<https://sanad.iau.ir/journal/jgm>

ارائه الگوی زنجیره ارزش کارآفرینانه در بوم گردی های استان گلستان

علی مومنی^۱، سید محمدرضا حسینی^{۲*}، محمدرضا چراغعلی^۳

۱- گروه کارآفرینی، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران. رایانامه: alimomeni559@gmail.com

۲- گروه اقتصاد، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران. (نویسنده مسئول).

رایانامه: dr.mohammadreza.hosseini.2022@gmail.com

۳- گروه مدیریت و اقتصاد، دانشگاه گلستان، گلستان، ایران. رایانامه: mahmoodreza.cheraghali@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف پژوهش حاضر ارائه الگوی زنجیره ارزش کارآفرینانه در بوم گردی های استان گلستان بود. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از حیث روش اجرا، توصیفی-پیمایشی بود که با رویکرد آمیخته اکتشافی انجام شده است. این پژوهش در بازه زمانی یکساله از مهر ماه ۱۴۰۰ تا مهر ماه ۱۴۰۱ انجام شده است. جامعه آماری در مرحله کیفی ۱۵ نفر از خبرگان دانشگاهی و تجربی بودند که به روش غیرتصادفی هدفمند انتخاب شدند و در مرحله کمی، کلیه صاحبان کسب و کارهای بوم گردی استان گلستان به تعداد ۱۴۰ نفر بودند که حجم نمونه مطابق جدول کرجسی و مورگان ۱۰۳ نفر تعیین و برای نمونه‌گیری از روش تصادفی ساده استفاده شد. به منظور شناسایی متغیرها از روش داده بنیاد و برای تعیین برازش الگو از روش معادلات ساختاری با نرم‌افزار Smart PLS3 استفاده شده است. نتایج داده بنیاد نشان داد الگوی زنجیره ارزش کارآفرینانه شامل شرایط علی (آموزش کارآفرینانه، مشاوره کارآفرینانه، عوامل انگیزشی و تامین منابع مالی)، شرایط مداخله گر (محیط اقامتی و کیفیت منابع انسانی)، شرایط زمینه ای (زیرساخت های اساسی، سیاست ها و حمایت های دولت و فرهنگ کارآفرینانه)، راهبردها (تدوین برنامه های کسب و کار و بازاریابی کارآفرینانه) و پیامدها (پایداری اقتصادی، پایداری اجتماعی و فرهنگی، پایداری اکولوژیکی و پایداری مقصد گردشگری) می‌باشد. همچنین نتایج معادلات ساختاری نشان داد الگوی زنجیره ارزش کارآفرینانه در بوم گردی های استان گلستان دارای برازش مناسبی است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۳	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۲/۲۹	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۷	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۴/۰۵	
کلمات کلیدی: زنجیره ارزش، کارآفرینی، بوم گردی.	

استناد: مومنی، علی؛ حسینی، محمدرضا؛ چراغعلی، محمدرضا (۱۴۰۴). ارائه الگوی زنجیره ارزش کارآفرینانه در بوم گردی های استان گلستان. مدیریت سبز، ۵(۱)، ۸۴-۶۵.

© نویسندگان.

<https://sanad.iau.ir/journal/jgm>

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی آباد کتول.

الکترونیکی: ۲۸۲۱-۰۰۵۰

مقدمه

امروزه اهمیت کارآفرینی به حدی است که برخی صاحبانظران، عصر حاضر را، عصر کارآفرینانه نامگذاری کرده اند (عسگری و همکاران، ۱۳۹۷). از اینرو توسعه کارآفرینی یکی از دغدغه های اصلی بسیاری از مدیران صنایع مختلف است (نور، ۱۳۹۹). یکی از صنایع مهم نیازمند توسعه کارآفرینی، صنعت گردشگری می باشد (کلایی و کریمی راد، ۱۳۹۹)، زیرا یکی از منابع مهم درآمدزایی کشورها محسوب می شود اما برای اینکه بتواند نقش موثری در درآمدزایی داشته باشد و به نیازهای متنوع بازار پاسخ مناسب دهد، نیازمند توسعه کارآفرینی می باشد (شجاعی فرد و شکور، ۱۳۹۹). از جمله راهکارهای توسعه کارآفرینی در گردشگری، زنجیره ارزش کارآفرینانه می باشد (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۱). زنجیره ارزش کارآفرینانه می تواند با بهره گیری از پتانسیل های خود نقش مؤثری در کاهش بیکاری، بهبود توزیع درآمد، کاهش قیمت خدمات، تخصیص بهینه منابع به برنامه های توسعه ای و در نهایت، افزایش رقابت پذیری خدمات گردشگری ایفا کند (هرمن و تای، ۲۰۲۱). در سال های اخیر بوم گردی به عنوان سرسبزترین شکل گردشگری، از زنجیره های مهم ایجاد ارزش برای حوزه گردشگری بوده که با استقبال گردشگران روبرو است لذا توسعه بوم گردی می تواند به رونق صنعت گردشگری منجر شود (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۱). آمارها نشان می دهد صنعت بوم گردی با رشد ۳۴ درصدی در سال یکی از سریع ترین رشد ها را در بخش گردشگری داشته و در بسیاری از کشورها به یک بخش بزرگ توسعه تبدیل شده است (وومارد، ۲۰۱۹). با توجه به پتانسیل های بوم گردی ایران (مناظر طبیعی، زیبا و بکر، آب و هوای خوب مختلف، گونه های گیاهی و جانوری متنوع و انواع فرهنگ سنتی)، در بین انواع گردشگری، شانس بیشتری برای بهره مندی از حوزه بوم گردی برای کمک به توسعه کشور وجود دارد و در این زمینه توجه به توسعه اقامتگاه ها راهکاری برای دستیابی به نتایج مطلوب است (منظری شاه توری و همکاران، ۱۴۰۱). استان گلستان از مهمترین قطب های گردشگری ایران محسوب می شود و دارای تنوع قومی و جاذبه های طبیعی فراوانی است که با برخورداری از ۱۴۰ اقامتگاه بوم گردی می تواند در برنامه ریزی توسعه گردشگری مدنظر قرار گیرد زیرا این تعداد اقامتگاه بوم گردی با ۱۷۸ هزار مترمربع عرصه و ۳۷ هزار مترمربع عیان، زمینه اشتغال بیش از ۶۶۰ نفر را به صورت مستقیم در استان فراهم کرده است. در این راستا تمایل به ایجاد اقامتگاه های بوم گردی در راستای افزایش جذب گردشگران توسط بخش خصوصی رو به افزایش بوده است. این در حالی است عدم وجود شواهد علمی در خصوص ارتباط برخی متغیرها با بهبود

1-Herman and Thai

2-Voumard

بوم گردی در این استان سبب گردیده است تا عملاً تلاش‌های صورت گرفته شده در جهت ارتقای کسب و کارهای بوم گردی با شکست منجر گردد و موفقیت‌های مدنظر در این حوزه به شکل جامعی کسب نگردد. این مساله سبب گردیده است تا پژوهش حاضر با هدف ارائه الگوی زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی استان گلستان اجرا گردد. از این رو سؤال اصلی پژوهش حاضر این می‌باشد که الگوی زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی استان گلستان چیست؟

ادبیات نظری و پیشینه تحقیق

زنجیره ارزش

مفهوم زنجیره ارزش از مدیریت کسب و کار ریشه می‌گیرد و اولین بار در سال ۱۹۸۵ توسط مایکل پورتر توصیف و به کار برده شد. ایده زنجیره ارزش مبتنی بر دیدگاه‌ها، ایده دیدن یک سازمان تولیدی یا خدماتی به یک سیستم است که از زیر سیستم‌ها تشکیل شده و هر کدام دارای ورودی‌ها، فرایندها و خروجی‌ها است (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۱). زنجیره ارزش به عنوان ترکیبی از فعالیت‌های ارزش افزوده تعریف شده است که در ارائه ارزش بهتر مشتری به هم ادغام می‌شوند. زنجیره‌های ارزش در ارائه حداکثر ارزش مشتری با کمترین هزینه متمرکز شده‌اند. فرایند ایجاد ارزش برای مشتری از طریق پیوند فرآیندهای ارزش افزوده یک بنگاه، زنجیره ارزش نامیده می‌شود. زنجیره ارزش مجموعه عملیاتی است که در یک صنعت به صورت زنجیرگونه انجام می‌گیرد تا به خلق ارزش منجر شود (ورکیانی پور و همکاران، ۱۳۹۹).

کارآفرینی

کارآفرینی، فرایندی است که به ایجاد رضایتمندی یا تقاضای جدید منجر می‌شود (ایمانی و همکاران، ۱۳۹۷). کارآفرینی عبارتست از فرایند ایجاد ارزش از راه تشکیل مجموعه منحصربه‌فردی از منابع برای بهره‌گیری از فرصت‌ها (آقامحمدی، ۱۳۹۸). کارآفرینی، فرآیند خلق چیزی نو و قبول مخاطرات و منافع آن است (خداام‌ادپور و همکاران، ۱۳۹۸). کرزنر^۱ (۱۹۷۹) معتقد است، مشکل اصلی اقتصاد هر جامعه‌ای از درک نکردن فرصت‌ها نشأت گرفته است و از دید وی کارآفرینی، یعنی آگاهی از فرصت‌های سودآور و

کشف نشده (افشاری، ۱۳۹۸). شومپیتر، کارآفرینی را عامل محرک رشد اقتصادی می‌داند و سوتو از آن به عنوان پایه و اساس توسعه و نقطه آغازین زنجیره ارزش یاد می‌کند (حبیبی و همکاران، ۱۳۹۷).

زنجیره ارزش کارآفرینانه

زنجیره ارزش کارآفرینانه یک مدل تجاری مرحله به مرحله برای تبدیل محصول یا خدمات از ایده به واقعیت است. زنجیره های ارزش کارآفرینانه به افزایش کارآیی یک کسب و کار کمک می کند تا کسب و کار بتواند بیشترین ارزش را با کمترین هزینه ممکن ارائه دهد (بگلیونی^۱ و همکاران، ۲۰۲۰).

بوم گردی

بوم گردی یکی از شاخه های گردشگری است که توسعه و شکوفایی آن در کشور نیازمند برنامه ریزی اصولی و همه جانبه بوده و از طرفی توسعه بوم گردی باعث توسعه پایدار، ایجاد اشتغال، رفع فقر و رونق اقتصادی نواحی روستایی کشور می شود و فعالیت های آن، کارآفرینی و مهاجرت دوباره روستاییان از شهرها به روستاها را به همراه دارد. در واقع بوم گردی سفری مسئولانه به مناطق طبیعی است که به حافظ محیط زیست بوده و باعث بهبود کیفیت زندگی مردم محلی شده و حداقل آسیب را به طبیعت و فرهنگ منطقه وارد کند (مودودی ارخودی و همکاران، ۱۳۹۹). اقامتگاه بوم گردی به عنوان یکی از عناصر اساسی در بوم گردی تلقی می شود. اقامتگاه بوم گردی، یک نوع اقامتگاه منحصر به فرد در بازار گردشگری هستند که سعی دارند فلسفه و اصول اکوتوریسم را برآورده کنند (فلاح و همکاران، ۱۴۰۰). اقامتگاه های بوم گردی شامل انواع کلبه یا اقامتگاه سنتی، مسافرخانه ها، اکوکمپ ها، روستای بوم گردی، مزرعه ارگانیک، خانه های اکولوژیک، هتل های سنتی و غیره است (ریبی مندجین و همکاران، ۱۴۰۰). اقامتگاه های بوم گردی اقامتگاه هایی هستند که در محیط های بکر طبیعی، بافت های روستایی و بافت تاریخی شهرها با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط زیست محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه احداث شده و ضمن حداکثر تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت گردشگران را با کیفیتی مورد تأیید و تعریف شده فراهم آورده اند (شالباغان حسین آبادی و طاهریان، ۱۴۰۱).

بادپا و محمودلی (۱۴۰۲) پژوهشی با عنوان تأثیر گرایش کارآفرینانه بر کارایی زنجیره ارزش درون شرکتی در بورس اوراق بهادار تهران، انجام داده اند. نتایج نشان داد گرایش کارآفرینانه بر کارایی زنجیره ارزش و شاخص کیوتوبین شرکت تأثیر مثبت و معناداری دارد. علاوه بر این، نتایج نشان داد کارایی زنجیره ارزش نقش میانجی در رابطه بین گرایش کارآفرینانه و شاخص کیوتوبین شرکت دارد. نوروززاده و وظیفه دمیرچی (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان ارائه مدل بوم گردی با تأکید بر کارآفرینی و اشتغال پایدار

روستایی با رویکرد آمیخته، انجام داده اند و بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، ۴۰ شاخص شناسایی شده برای مدل، در ۷ بُعد؛ پتانسیل های طبیعی، عوامل اجتماعی و فرهنگی، زیرساخت ها و تسهیلات بوم گردی، عوامل آموزشی و ترویجی، رشد اقتصادی، سیاست گذاری و پتانسیل های گردشگری طبقه بندی شدند. امینی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به طراحی مدل سیستمی کارآفرینی پایدار مبتنی بر ارزش آفرینی: رویکرد سرمایه گذاری پرداختند. یافته ها حاکی از آن است که متغیرهای ورودی فردی به ترتیب عوامل مرکز کنترل، خلاقیت، استقلال فردی و نیاز به موفقیت و ریسک پذیری مهمترین عوامل و در بخش متغیرهای ورودی محیطی به ترتیب وضعیت بازار، فساد اجتماعی و نرخ بیکاری، آموزش و فرهنگ کارآفرینی، حمایت دولتی و ایجاد بستر قانونی مهمترین عوامل موثر هستند. همچنین مهمترین عوامل مربوط به خروجی های سیستمی به ترتیب ایجاد صنایع و کسب و کار، رشد اقتصادی و توسعه پایدار، نرخ بیکاری و فساد اجتماعی هستند. ورکبانی پور و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به مدل سازی کارآفرینی زنان شهری بر اساس زنجیره ارزش کارآفرینی با رویکرد توسعه پایدار اجتماعی در استان گلستان پرداختند و نشان دادند ارتباط معنی داری بین توسعه کارآفرینی زنان شهری بر اساس زنجیره ارزش کارآفرینی و توسعه پایدار اجتماعی وجود دارد. آزما و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به طراحی الگوی کارآفرینی سازمانی مبتنی بر زنجیره ارزش در شرکت تعاونی های تولیدی روستایی استان گلستان پرداختند و نشان دادند فعالیت های اولیه و فعالیت های پشتیبان به عنوان عوامل موثر بر وضعیت تعاونی ها و کارآفرینی می باشند. مرادجو نمین و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به ارائه الگوی توسعه کارآفرینی گردشگری مبتنی بر زنجیره های ارزشی در ایران پرداختند. نتایج نشان داد که الگوی توسعه کارآفرینی گردشگری مبتنی بر زنجیره های ارزشی از هشت حلقه تشکیل شده است که عبارتند از: مراکز اقامتی، رستوران، زیرساخت، تسهیلات گردشگری، امکانات و خدمات، حمل و نقل، فناوری و توسعه سیستم آموزش و توسعه مهارت ها. ریس^۱ و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر متقابل اکوسیستم های کارآفرینی و زنجیره های ارزش جهانی پرداختند. از طریق داده های ثانویه و مصاحبه های عمیق، می توان چارچوب اصلی و شرایط سیستمی اکوسیستم کارآفرینی را توصیف کرد. هرمن و تای^۲ (۲۰۲۱) در پژوهشی به تلاش برای ایجاد

زنجیره ارزش پایدار: رویکرد تحلیل امکان سنجی چندگانه پرداختند. تحلیل های امکان سنجی چندگانه، مسائلی را که باید به آنها پرداخته شود، اولویت ها برای ذینفعان مختلف و راه های احتمالی در ایجاد یک زنجیره ارزش را آشکار کرد.

روش شناسی

1-Reis
2-Herman and Thai

این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از حیث روش اجرا، توصیفی-پیمایشی بود که با رویکرد آمیخته اکتشافی انجام شده است. جامعه آماری در مرحله کیفی ۱۵ نفر (بر اساس اشباع نظری) از خبرگان نظری و تجربی می باشد. منظور از خبرگان نظری، ۵ نفر از اساتید دانشگاهی می باشند که دارای ویژگی هایی نظیر تجربه، تناسب رشته تحصیلی، مدرک دکتری، اشتغال به تدریس در دانشگاه، سابقه پژوهشی و تألیفی در این زمینه بودند. همچنین خبرگان تجربی شامل مدیران گردشگری استان های شمالی می باشند که تعداد آنها ۱۰ نفر است و جهت انتخاب آنها از روش نمونه گیری غیرتصادفی هدفمند استفاده شده است. در مرحله کمی، جامعه آماری شامل کلیه صاحبان کسب و کار بوم گردی استان گلستان به تعداد ۱۴۰ نفر می باشد که با استفاده از جدول کرجسی و مورگان تعداد ۱۰۳ نفر انتخاب شدند. روش نمونه گیری در این تحقیق از نوع تصادفی ساده می باشد. برای شناسایی متغیرها از روش داده بنیاد و برای تعیین برازش از روش معادلات ساختاری با نرم افزار Smart PLS₃ استفاده شده است. برای سنجش روایی و پایایی مرحله کیفی از معیارهای لینهولن و گوبا^۱ (۱۹۸۱) استفاده شد. در این تحقیق قابلیت اعتبار از طریق بررسی توسط خبرگان صورت گرفت. به این ترتیب که در چند مورد پس از انجام و پیاده سازی مصاحبه و پرسشنامه اولیه نیمه باز به همراه تحلیلی از مصاحبه در اختیار فرد مصاحبه شونده قرار گرفت تا از صحت اطلاعات به دست آمده در مصاحبه اطمینان حاصل شود. برای معیار قابلیت ثبات به این منظور سعی شد تا با تهیه شواهد و مدارک کافی در خصوص شناسایی متغیرهای زنجیره ارزش کارآفرینانه به گونه ای مشروح و دقیق، رویه های مورد مطالعه، زمینه و شرایط پژوهش توصیف گردد. در واقع سعی شد کلیه فعالیت های صورت گرفته شامل مراحل کار و چگونگی گردآوری و تحلیل داده ها به دقت ثبت شوند. در راستای قابلیت انتقال این معیار به کاربردهای نتایج حاصل از پژوهش اشاره دارد و در راستای اعتبار بیرونی عمل می کند و در خصوص قابلیت تایید بدین معناست که نتایج حاصل از پژوهش توسط استاد یا محقق که نقش راهنمای کار را بر عهده دارد مورد تأیید و صحت قرار بگیرد. این امر به این جهت انجام می شود که ممکن است فرآیند تحقیق

توسط ادراکات شخصی پژوهشگر تحت تأثیر قرار گیرد. در مرحله کمی نیز برای سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) و برای روایی همگرا از جذر میانگین واریانس استخراج شده (AVE) و روایی واگرا از روش فورنل و لارکر^۲ (۱۹۸۱) استفاده شده است. بدین صورت که برای هر یک از متغیرها، ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) در جدول ۳ و مقادیر جذر میانگین واریانس استخراج شده (AVE) در جدول ۴ و ماتریس همبستگی در جدول ۵ بیان شده است. در ادامه معیار Q^2 در جدول ۷ بیان شده

1-Lincoln and Guba

2-Fornell and Larcker

است که قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌کند و بین ۰ و ۱ قرار دارد که هر چه به ۱ نزدیک‌تر باشد بهتر است (آذر و خسروانی، ۱۳۹۸). در نهایت برای برازش مدل از معیارهای SRMR، d-G، d-ULS و NFI استفاده شده است. این معیارها طبق اعداد مندرج در جدول ۸ آورده شده است.

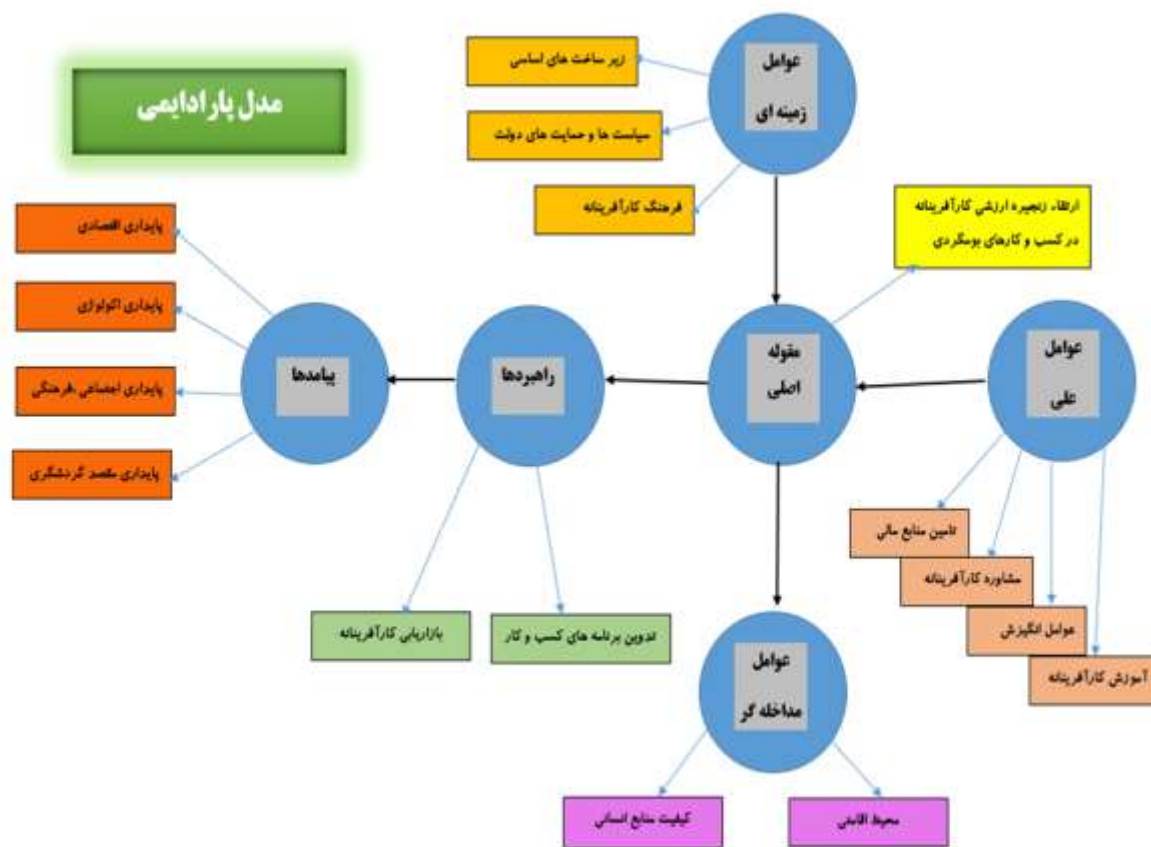
یافته‌ها

در این مرحله با ۱۵ نفر از خبرگان، مصاحبه انجام پذیرفت. مصاحبه با خبرگان به صورت الکترونیکی و مجزا به روش داده بنیاد برگزار شد و سوالات به صورت کتبی پرسیده شد و نتایج روش داده بنیاد در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱- ابعاد و مولفه‌های زنجیره ارزش کارآفرینانه در بوم گردی ها بر اساس مصاحبه با خبرگان

ابعاد پژوهش	مقوله اصلی	مقوله های فرعی
شرایط علی	آموزش کارآفرینانه	توانمندی سازی نیروی انسانی
		آموزش جامعه محلی (درخصوص مهمانپذیری)
		برگزاری دوره های آموزشی توانمند سازی مدیران کسب و کار بوم گردی
		برگزاری نشستها و همایش های کسب و کار بوم گردی با حضور کارآفرینان موفق
	مشاوره کارآفرینانه	مشاوره با خبرگان نظری و تجربی حوزه بوم گردی
		مشاوره با انجمن کسب و کارهای بوم گردی
		مشاوره های زیست محیطی
		مشاوره بازاریابی
	عوامل انگیزشی	ارائه خدمات ارزان قیمت بیمه ای
		مشوق های حمایتی درحوزه حامل های انرژی
		ارائه تسهیلات مالی ارزان قیمت و بلندمدت
		ارائه مشوق های مالیاتی
	تامین منابع مالی	ایجاد صندوق های محلی
		ایجاد تعاونی های روستایی بوم گردی
		استفاده از سرمایه گذاران روستایی مهاجرت کرده به کلان شهرها
		استفاده از منابع صندوق کارآفرینی امید
شرایط زمینه ای	زیرساخت های اساسی	مناسب سازی راه های ارتباطی
		وجود مراکز بهداشتی و درمانی
		توجه به زیباسازی فضای بوم گردی
		تعیین استانداردهای لازم برای اقامت گاههای بوم گردی
		متناسب سازی فضای بوم گردی برای حضور گردشگران سالمند و معلول
		احداث واحدهای مکمل فضای بوم گردی (سفره خانه سنتی، حمام سنتی، احداث آب بندان و اجرای تورهای ماهی گیری و...)
	سیاست ها و حمایت های دولت	تسهیل صدور مجوز بوم گردی
		برقراری امنیت در فضای بوم گردی
		تسهیل قوانین فضای کسب و کار
		تعامل با سازمانهای مردم نهاد در راستای حفظ و صیانت از زیست بوم منطقه
		استفاده از ظرفیت موقوفات جهت ایجاد کسب و کار بوم گردی
	فرهنگ کارآفرینانه	فرهنگ پذیرش گردشگر
		تنوع فرهنگی بین اقوام مختلف
		ترویج فرهنگ زیست بوم منطقه
		وجود اقامت گاههای غیرمجاز
شرایط مداخله گر	محیط اقامتی	فقدان استانداردهای اقامتگاهی سازگار با فضای کالبدی
		دوری از مراکز خدمات عمومی از جمله رفاهی، بهداشتی امنیتی و...

کیفیت منابع انسانی	ضعف در زیرساخت ارتباطی
	فقدان نیروی انسانی آموزش دیده
	وجود نیروی انسانی آموزش دیده
	عدم آشنایی با خدمات پذیرش اینترنتی
تدوین برنامه های کسب و کار بوم گردی	تهیه نقشه راه کسب و کار بوم گردی
	مطالعه تجربیات کشورهای موفق در زمینه بوم گردی
	پدیدار شناسی کسب و کارهای بوم گردی موفق
	اطلاع رسانی کسب و کارهای بوم گردی از طریق فضای مجازی
	تشکیل کمیته بوم گردی با حضور دستگاه های متولی امور
بازاریابی کارآفرینانه	برگزاری تورهای گردشگری تخصصی
	شرکت در رویدادهای ملی و بین المللی مرتبط با کسب و کارهای بوم گردی
	برگزاری جشنواره های غذایی، جشنواره های ورزش های بومی محلی و مراسمات آیینی روستایی
	استفاده از شبکه های اجتماعی نظیر اینستاگرام، تلگرام و ...
	برگزاری نمایشگاه های بومی و محلی به منظور ارائه محصولات روستایی
پایداری اقتصادی	نیازسنجی بازار بوم گردی (عرضه و تقاضای بوم گردی)
	برگزاری تورهای آشناسازی برای راهنمایان تور
	افزایش حاشیه سود کسب و کارهای بوم گردی
	ارتقاء مزیت رقابتی پایدار
	بهبود بهره وری کسب و کارهای بوم گردی
پایداری اکولوژیکی	فزایش فروش آنلاین کسب و کارهای بوم گردی
	ارزآوری از طریق جذب گردشگری خارجی
	تقویت آگاهی های زیست محیطی
	کاهش آسیب پذیری محیطی
	مدیریت مصرف انرژی
پایداری اجتماعی فرهنگی	بهبود وضعیت فرهنگی
	بهبود کیفیت زندگی جامعه محلی
	مشارکت و هم افزایی محلی
	ارتقاء برندینگ کسب و کارهای بوم گردی
	رضایتمندی جامعه محلی
پایداری مقصد گردشگری	رضایتمندی بازدید کنندگان (گردشگران)

شکل ۱- الگوی پارادایمی زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی

جدول ۲- پایایی متغیرها

متغیر	ضریب آلفای کرونباخ (Alpha>0.7)	ضریب پایایی ترکیبی (CR>0.7)
زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی	۰/۷۳۸	۰/۸۸۳
شرایط علی	۰/۷۰۳	۰/۸۷۰
راهبردها	۰/۷۶۹	۰/۸۵۷
شرایط زمینه ای	۰/۷۳۵	۰/۸۸۳
شرایط مداخله گر	۰/۷۷۵	۰/۸۶۰
پیامدها	۰/۷۹۹	۰/۸۶۸

با توجه به اینکه مقادیر قابل قبول برای ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی، ۰/۷ است (آذر و خسروانی، ۱۳۹۸).

جدول ۳- روایی همگرا

متغیر	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)
زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی	۰/۷۹۱
شرایط علی	۰/۷۷۰
راهبردها	۰/۷۵۰
شرایط زمینه ای	۰/۷۹۰
شرایط مداخله گر	۰/۷۵۵
پیامدها	۰/۷۶۷

مقدار قابل قبول برای AVE، ۰/۵ است (آذر و خسروانی، ۱۳۹۸). مطابق با جدول ۳، روایی همگرا تأیید می‌شود. در ادامه طبق جدول ۴، اعداد

مندرج در قطر اصلی از مقادیر زیرین خود بیشتر می‌باشند بنابراین روایی واگرا قابل قبول است (داوری و رضازاده، ۱۳۹۷).

جدول ۴- روایی واگرا

متغیر	شرایط علی	راهبردها	شرایط زمینه ای	شرایط مداخله گر	زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی	پیامدها
شرایط علی	۰/۸۷۸					
راهبردها	۰/۵۶۹	۰/۸۶۶				
شرایط زمینه ای	۰/۶۵۷	۰/۶۸۳	۰/۸۸۹			
شرایط مداخله گر	۰/۶۴۷	۰/۶۶۱	۰/۶۷۳	۰/۸۶۹		
زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی	۰/۴۶۴	۰/۴۷۳	۰/۴۱۲	۰/۴۲۴	۰/۸۹۰	
پیامدها	۰/۵۶۰	۰/۵۸۶	۰/۵۲۸	۰/۶۶۰	۰/۵۴۲	۰/۴۹۰

جدول ۵- نتایج تحلیل عاملی تأییدی (ضرایب مسیر)

مسیر	ضرایب مسیر	آماره T	مقادیر P
شرایط علی -> آموزش کارآفرینانه	۰/۴۹۵	۱۱/۷۹۵	۰/۰۰۰
شرایط علی -> زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی	۰/۳۱۱	۳/۰۹۸	۰/۰۰۸
شرایط علی -> عوامل انگیزشی	۰/۴۶۹	۱۲/۳۶۳	۰/۰۰۰
شرایط علی -> مشاوره کارآفرینانه	۰/۴۲۹	۹/۱۹۸	۰/۰۰۰
شرایط راهبردی -> بازاریابی کارآفرینانه	۰/۴۶۷	۹/۳۸۰	۰/۰۰۰
شرایط راهبردی -> تدوین برنامه های کسب و کار بوم گردی	۰/۵۸۱	۱۵/۷۸۵	۰/۰۰۰
زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی -> شرایط راهبردی	۰/۴۴۱	۱۰/۲۶۸	۰/۰۰۰
شرایط زمینه ای -> زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی	۰/۳۲۶	۳/۸۶۳	۰/۰۱۲
شرایط زمینه ای -> زیرساخت های اساسی	۰/۶۲۶	۱۷/۸۴۷	۰/۰۰۰
شرایط زمینه ای -> سیاست های و حمایت های دولت	۰/۵۸۱	۱۶/۳۴۱	۰/۰۰۰
شرایط زمینه ای -> فرهنگ کارآفرینانه	۰/۵۳۴	۱۳/۷۱۱	۰/۰۰۰
شرایط مداخله گر -> زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی	۰/۳۷۵	۴/۲۴۹	۰/۰۱۰
شرایط مداخله گر -> محیط اقامتی	۰/۵۱۱	۱۴/۰۲۸	۰/۰۰۰
شرایط مداخله گر -> کیفیت منابع انسانی	۰/۴۲۶	۸/۴۵۸	۰/۰۰۰
شرایط راهبردی -> پیامدها	۰/۶۵۵	۱۶/۳۳۳	۰/۰۰۰
پیامدها -> پایداری اجتماعی فرهنگی	۰/۵۲۶	۱۳/۳۴۵	۰/۰۰۰
پیامدها -> پایداری اقتصادی	۰/۶۶۱	۲۰/۵۱۱	۰/۰۰۰
پیامدها -> پایداری اکولوژیکی	۰/۵۴۱	۱۳/۳۸۵	۰/۰۰۰
پیامدها -> پایداری مقصد گردشگری	۰/۴۸۷	۱۱/۶۴۰	۰/۰۰۰

مطابق با جدول ۵، بارهای عاملی مربوط به هر یک از مؤلفه‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار هستند زیرا مقادیر بالای ۰/۴ هستند (آذر و

خسروانی، ۱۳۹۸).

جدول ۶ - ضریب Q^2

متغیر	Q^2
آموزش کارآفرینانه	۰/۳۵۶
ارتقاء زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی	۰/۳۵۴
بازاریابی کارآفرینانه	۰/۳۶۲
تدوین برنامه های کسب و کار بوم گردی	۰/۵۱۲
زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی	۰/۳۵۹
زیرساخت های اساسی	۰/۳۷۷
سیاست های و حمایت های دولت	۰/۳۶۰
شرایط علی	۰/۳۸۸
شرایط راهبردی	۰/۳۵۱
شرایط زمینه ای	۰/۳۶۶
شرایط مداخله گر	۰/۳۵۹
عوامل انگیزشی	۰/۳۵۵
فرهنگ کارآفرینانه	۰/۳۷۵
محیط اقامتی	۰/۳۹۵
مشاوره کارآفرینانه	۰/۳۶۷
مقوله محوری	۰/۳۷۴
پایداری اجتماعی فرهنگی	۰/۴۴۸
پایداری اقتصادی	۰/۳۵۶
پایداری اکولوژیکی	۰/۳۹۵
پایداری مقصد گردشگری	۰/۳۵۷
پیامدها	۰/۳۸۳
کیفیت منابع انسانی	۰/۳۵۳

مطابق با جدول (۷)، تمامی معیارهای برازش در دامنه مورد قبول، قرار دارند، بنابراین برازش مدل مناسب است.

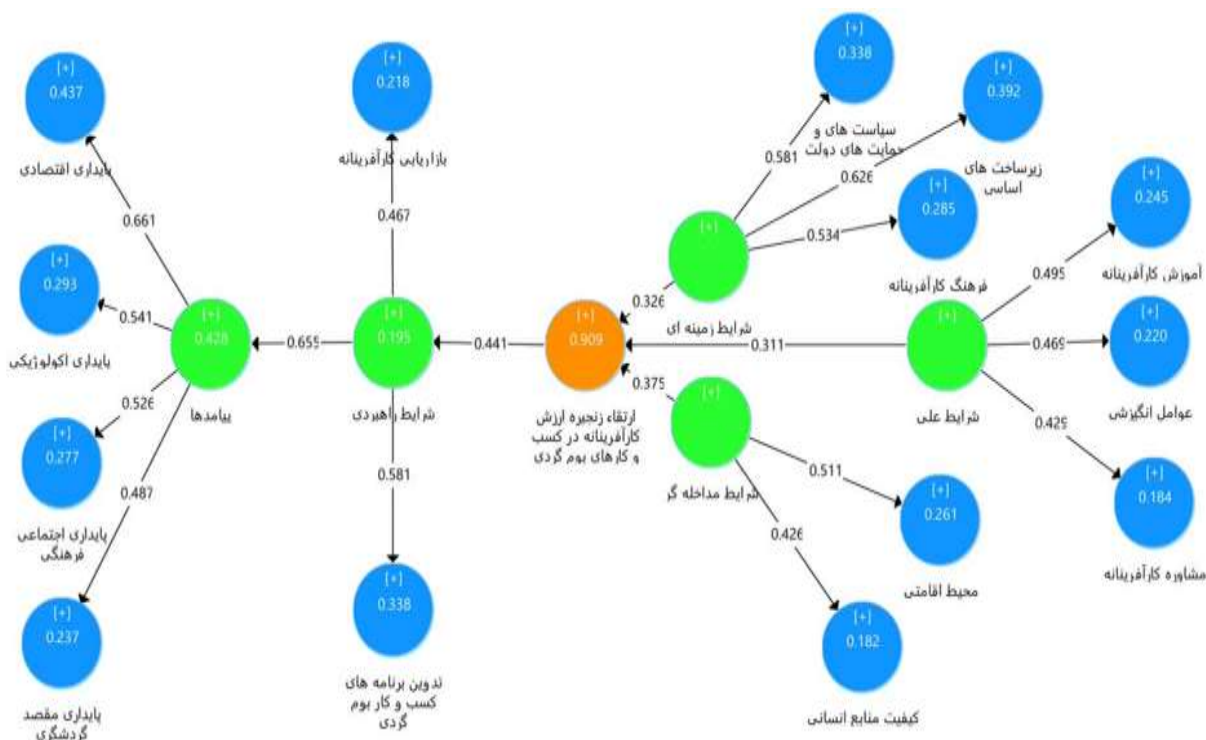
جدول ۷- برازش مدل

مقدار محاسبه شده	مقادیر قابل قبول	معیار برازش
۰/۰۷۹	< ۰/۰۸	SRMR
۰/۸۸	< ۰/۹۵	d-ULS
۰/۹۳	< ۰/۹۵	d-G
۰/۹۱	> ۰/۹	NFI

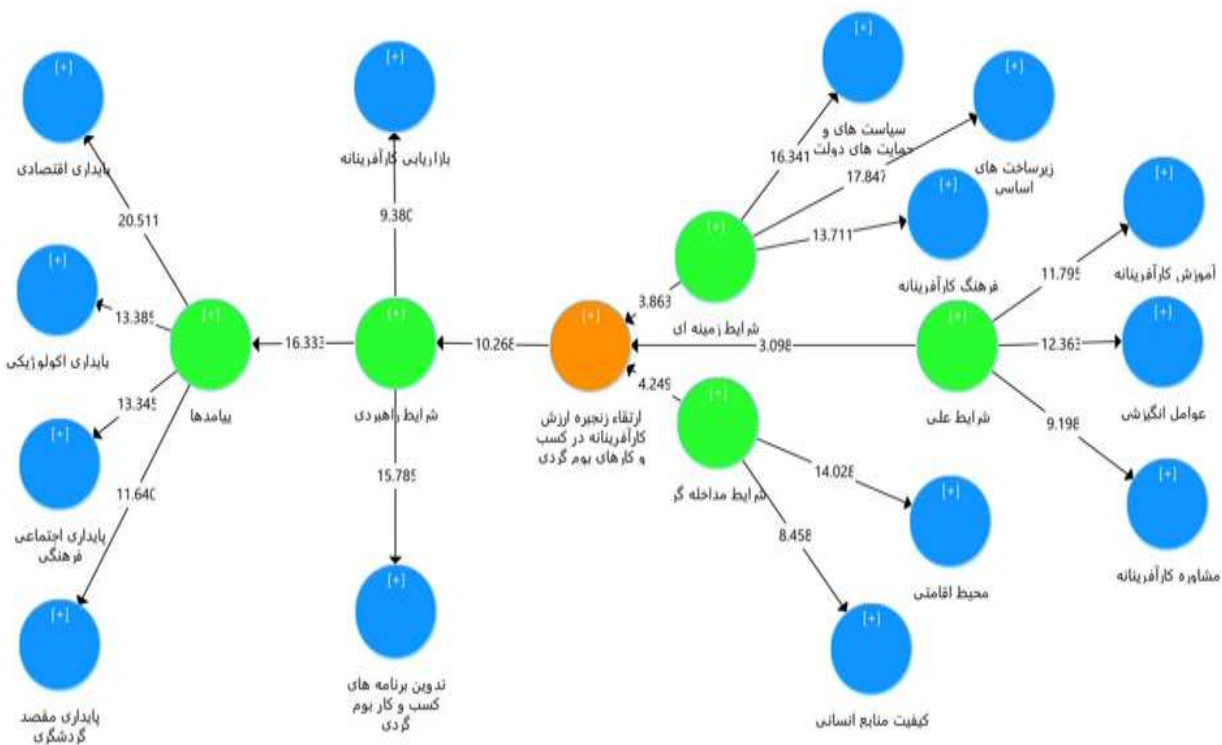
پس از تأیید مدل، برای آزمون معناداری مسیرها از دو شاخص ضریب مسیر و t-value استفاده شده است. در سطح اطمینان ۹۵ درصد

چنانچه مقادیر آماره t بالاتر از ۱/۹۶ باشد، مسیر تأیید و در صورت کمتر بودن مسیر رد می شود. در شکل های ۱ و ۲، دو حالت ضرایب

مسیر و معناداری نشان داده شده است.

شکل ۱- ضرایب مسیر

شکل ۲- ضرایب آماره t-value

با توجه به شکل های ۱ و ۲، ضرایب مسیر در بازه (۱ و -۱) و مقادیر t-value خارج از بازه (۱/۹۶ و -۱/۹۶) قرار دارند، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد روابط بین متغیرها تأیید و معنی دار شده اند.

بحث و نتیجه گیری

براساس نتایج حاصله از تحلیل داده بنیاد، عوامل علی شامل آموزش کارآفرینانه، مشاوره کارآفرینانه، عوامل انگیزشی و تامین منابع مالی هستند. مقوله های فرعی مقوله اصلی آموزش کارآفرینانه عبارتند از: توانمندی سازی نیروی انسانی کسب و کار بوم گردی (مهارت های کلامی، ارتباطی و it)، آموزش جامعه محلی (درخصوص مهمانپذیری)، برگزاری دوره های آموزشی توانمند سازی مدیران کسب و کار بوم گردی، برگزاری نشست ها و همایش های کسب و کار بوم گردی با حضور کارآفرینان موفق. مقوله های فرعی مقوله اصلی مشاوره کارآفرینانه عبارتند از: مشاوره با خبرگان نظری و تجربی حوزه بوم گردی، مشاوره با انجمن کسب و کارهای بوم گردی، مشاوره های زیست محیطی، مشاوره بازاریابی. مقوله های فرعی مقوله اصلی عوامل انگیزشی عبارتند از: ارائه خدمات ارزان قیمت بیمه ای، مشوق های حمایتی درحوزه حامل های انرژی، ارائه تسهیلات مالی ارزان قیمت و بلندمدت، ارائه مشوق های مالیاتی. مقوله های فرعی مقوله اصلی تامین منابع مالی عبارتند از: ایجاد صندوق های محلی، ایجاد تعاونی های روستایی بوم گردی، استفاده از سرمایه گذاران روستایی مهاجرت کرده به کلان شهرها، استفاده از منابع صندوق کارآفرینی امید. مقوله تامین منابع مالی با تحقیق حسینی نیا و همکاران (۱۳۹۸) سازگاری دارد. بر اساس این تحقیق از میان موانع زنجیره ارزش کسب و کارهای تعاونی روستایی. نبود سازوکار صحیح تامین منابع مالی در عرصه کسب و کارهای تعاون روستایی مهم ترین چالش این زنجیره است. همچنین مقوله آموزش کارآفرینانه با نتایج حاصله از تحقیق مرادجو نمین و همکاران (۱۳۹۸) و لطفی و همکاران (۱۳۹۶) درباره تاثیر توسعه آموزش بر توسعه کارآفرینی گردشگری بوم گردی همخوانی دارد.

بر پایه یافته های تحقیق، زیرساخت های اساسی، سیاست ها و حمایت های دولت و فرهنگ کارآفرینانه جزء عوامل زمینه ای موثر بر زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی هستند. مقوله های فرعی مقوله اصلی زیرساخت های اساسی عبارتند از: مناسب سازی راه های ارتباطی، وجود مراکز بهداشتی و درمانی، توجه به زیباسازی فضای بوم گردی، تعیین استانداردهای لازم برای اقامت گاههای بوم گردی، متناسب سازی فضای بوم گردی برای حضور گردشگران سالمند و معلول،

احداث واحدهای مکمل فضای بوم گردی (سفره خانه سنتی، حمام سنتی، احداث آب بندها و اجرای تورهای ماهی گیری و...)، مقوله های فرعی مقوله اصلی سیاست ها و حمایت های دولت عبارتند از: تسهیل صدور مجوز بوم گردی، برقراری امنیت در فضای بوم گردی، تسهیل قوانین فضای کسب و کار، تعامل با سازمانهای مردم نهاد در راستای حفظ و صیانت از زیست بوم منطقه، استفاده از ظرفیت موقوفات جهت ایجاد کسب و کار بوم گردی، مقوله های فرعی مقوله اصلی فرهنگ کارآفرینانه عبارتند از: فرهنگ پذیرش گردشگر، تنوع فرهنگی بین اقوام مختلف، ترویج فرهنگ زیست بوم منطقه. نتایج این تحقیق در مورد مقوله فرهنگ کارآفرینانه با تحقیق استفانز و همکاران (۲۰۲۲) سازگاری دارد. از نظر استفانز و همکاران، فرهنگ نقش مهمی در توسعه انعطاف پذیری زنجیره تامین در میان پویایی زنجیره تامین ایفا می کند. همچنین نتایج این تحقیق در مقوله زیرساخت های اساسی با تحقیق مرادجو نمین و همکاران (۱۳۹۸) سازگاری دارد.

عوامل مداخله گر موثر بر ارتقاء زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی محیط اقامتی و کیفیت منابع انسانی هستند. مقوله های فرعی مقوله اصلی محیط اقامتی عبارتند از مقوله های وجود اقامتگاه های غیرمجاز، فقدان استانداردهای اقامتگاهی سازگار با فضای کالبدی، دوری از مراکز خدمات عمومی از جمله رفاهی. بهداشتی امنیتی و...، ضعف در زیرساخت ارتباطی و رفاهی. مقوله های فرعی مقوله اصلی کیفیت منابع انسانی عبارتند از فقدان نیروی انسانی آموزش دیده، وجود نیروی انسانی آموزش دیده پاره وقت، عدم آشنایی با خدمات پذیرش اینترنتی. مقوله محیط اقامتی در این تحقیق با یافته های شهبازی و حجاریان (۱۳۹۸) سازگاری دارد. بر اساس نتایج حاصله از این تحقیق، زیرمعیارهای کمپهای اقامتی، رستوران و جاده دارای بیشترین اهمیت در توسعه گردشگری می باشند. همچنین مقوله محیط اقامتی با پژوهش مرادجو نمین و همکاران (۱۳۹۸) همخوانی دارد.

تدوین برنامه های کسب و کار بوم گردی و بازاریابی کارآفرینانه جزء راهبردهای لازم برای ارتقاء زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی هستند. مقوله های فرعی مقوله اصلی تدوین برنامه های کسب و کار بوم گردی عبارتند از: تهیه نقشه راه کسب و کار بوم گردی، مطالعه تجربیات کشورهای موفق در زمینه بوم گردی، پدیدار شناسی کسب و کارهای بوم گردی موفق، اطلاع رسانی کسب و کارهای بوم گردی از طریق فضای مجازی، تشکیل کمیته بوم گردی با حضور دستگاه های متولی امور، برگزاری تورهای گردشگری تخصصی (مانند تورهای کوهنوردی، جنگل نوردی، صخره نوردی، رودهای

خروشان، غار نوردی، آبشارهای محلی، تور ماهی‌گیری و تور شکار). مقوله‌های فرعی مقوله اصلی بازاریابی کارآفرینانه عبارتند از: شرکت در رویدادهای ملی و بین‌المللی مرتبط با کسب و کارهای بوم گردی، برگزاری جشنواره‌های غذایی، جشنواره‌های ورزش‌های بومی محلی و مراسمات آئینی روستایی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی نظیر اینستاگرام، تلگرام و ...، برگزاری نمایشگاه‌های بومی و محلی به منظور ارائه محصولات روستایی، نیازسنجی بازار بوم گردی (عرضه و تقاضای بوم گردی)، برگزاری تورهای آشناسازی برای راهنمایان تور.

پایداری اقتصادی، پایداری اکولوژیکی، پایداری اجتماعی فرهنگی و پایداری مقصد گردشگری جزء پیامدهای ارتقاء زنجیره ارزش کارآفرینانه در کسب و کارهای بوم گردی هستند. مقوله‌های فرعی مقوله اصلی پایداری اقتصادی عبارتند از مقوله‌های افزایش حاشیه سود کسب و کارهای بوم گردی، ارتقاء مزیت رقابتی پایدار، بهبود بهره‌وری کسب و کارهای بوم گردی، افزایش فروش آنلاین کسب و کارهای بوم گردی، ارزآوری از طریق جذب گردشگری خارجی. مقوله‌های فرعی مقوله اصلی پایداری اکولوژیکی عبارتند از مقوله‌های تقویت آگاهی‌های زیست محیطی، کاهش آسیب‌پذیری محیطی، مدیریت مصرف انرژی. مقوله‌های فرعی مقوله اصلی پایداری اجتماعی فرهنگی عبارتند از مقوله‌های بهبود وضعیت فرهنگی، بهبود کیفیت زندگی جامعه محلی، مشارکت و هم‌افزایی محلی، ارتقاء برندینگ کسب و کارهای بوم گردی. مقوله‌های فرعی مقوله اصلی پایداری مقصد گردشگری عبارتند از مقوله‌های رضایتمندی جامعه محلی، رضایتمندی بازدیدکنندگان (گردشگران). مقوله پایداری اکولوژیکی با تحقیق ریوا و گوتیرز (۲۰۱۸) مطابقت دارد. از نظر این محققین توسعه بوم گردی در این کشور نیازمند توجه به مسائل محیط زیستی می‌باشد. این مساله خود سبب می‌گردد تا فعالیت‌ها در حوزه بوم گردی به صورت مناسب‌تری انجام گردد. همچنین مقوله پایداری اجتماعی با نتایج تحقیق فیرنی و همکاران (۲۰۱۲) همخوانی دارد. از نظر فیرنی و همکاران، برای برجسته کردن فرصت‌ها برای ایجاد زنجیره‌های ارزش پایدار. تا به امروز تجزیه و تحلیل زنجیره ارزش تا حد زیادی بر پایداری اقتصادی متمرکز بوده و توجه ناکافی به پیامدهای اجتماعی و محیطی شده است.

در ادامه پیشنهادات کاربردی ذیل ارائه می‌گردد:

صدور و تمدید مجوز کسب و کار بوم گردی مشروط به مشاوره‌های تخصصی

ارایه خدمات ارزان قیمت بیمه‌ای، مالیاتی، مالی و راه‌اندازی و بهره‌برداری

شناسایی روشهای مختلف تامین منابع مالی

اصلاح قوانین و سیاست های دولت در حوزه گردشگری

استاندارسازی محیطی مراکزاقامتى بوم گردى از دیدگاه های مختلف

برگزاری دوره های آموزشی و توانمند سازی نیروی انسانی در کسب و کارهای بوم گردی

منابع

- آذر، عادل و خسروانی، فرزانه. (۱۳۹۸). تحقیق در عملیات نرم. انتشارات سازمان مدیریت صنعتی، تهران.
- آقامحمدی، جواد. (۱۳۹۸). توسعه ویژگی های شخصیتی کارآفرینی: تحلیل محتوای کتاب کارگاه کارآفرینی و تولید دوره متوسطه نظری از منظر میزان انعکاس ویژگی های شخصیتی کارآفرینی، نشریه راهبرد توسعه، ۵۷.
- آزما، فریدون و همکاران. (۱۳۹۸). طراحی الگوی کارآفرینی سازمانی مبتنی بر زنجیره ارزش در شرکت تعاونی های تولیدی روستایی استان گلستان (شرکت تعاونی های تولیدی مرغداران گوهشتی استان گلستان)، کارآفرینی در کشاورزی، ۲۶(۲).
- افشاری، رقیه. (۱۳۹۸). ارزیابی اهداف کارآفرینی دانشجویان بر اساس مفهوم خودکارآمدی (مطالعه موردی: موسسه آموزش عالی نوین)، فصلنامه مدیریت فراگیر، ۱۵(۱).
- امینی، محسن و همکاران. (۱۴۰۰). طراحی مدل سیستمی کارآفرینی پایدار مبتنی بر ارزش آفرینی: رویکرد سرمایه گذاری، دانش حسابداری و حسابداری و مدیریت، ۱۲(۲).
- ایمانی، عبدالمجید، سالارزهی، حبیب الله و سیدی، فرزانه. (۱۳۹۷). شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر نهادینه سازی ابعاد اجرایی کارآفرینی سازمانی (مطالعه شرکت کرمان موتور خودروسازی شهرستان بم)، پژوهش های مدیریت عمومی، ۹(۳۱).
- بادپا، بهروز و محمدولی، احمد. (۱۴۰۲). تاثیر گرایش کارآفرینانه بر کارایی زنجیره ارزش درون شرکتی در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش های کارآفرینی، ۲(۳).
- حبیبی، روزبه و همکاران. (۱۳۹۷). شناسایی و اولویت بندی استراتژی های توسعه کارآفرینی فارغ التحصیلان دانشگاهی با استفاده از روش تاپسیس (مطالعه موردی: استان گیلان)، مجله توسعه تکنولوژی صنعتی، ۳۳.
- خدամرادپور، محمد و همکاران. (۱۳۹۸). تشخیص فرصت کارآفرینی، زمینه ساز اشتغال پایدار، نشریه مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه، ۲(۴).
- داوری، علی و رضازاده، آرش. (۱۳۹۷). مدل سازی معادلات ساختاری با نرم افزار PLS. انتشارات جهاد دانشگاهی، تهران.
- ربیعی، مندیجین، محمدرضا و همکاران. (۱۴۰۰). تبیین مدل توسعه سیستم اقامتگاه های بوم گردی در مناطق روستایی، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۶(۵۳).
- شالبافیان حسین آبادی، علی اصغر و طاهریان، پریسا. (۱۴۰۱). شناسایی محرکها و موانع توسعه گردشگری تجربه محور در اقامتگاههای بوم گردی استان سمنان. مجله گردشگری شهری، ۹(۳).
- شجاعی فرد، علی و شکور، علی. (۱۳۹۹). تحلیل و بررسی تاثیر ایجاد اقامتگاه های بوم گردی ایران در توسعه نواحی روستایی در راستای توسعه پایدار منطقه ای، نشریه علمی مهندسی جغرافیایی سرزمین، ۴(۸).
- عسگری، رسول و همکاران. (۱۳۹۷). ارائه مدل آینده نگر کارآفرینی مبتنی بر بوم گردی در روستاهای هدف گردشگری، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، ۸(۳۱).
- عزیزی، ثریا و همکاران. (۱۴۰۱). شناسایی مولفه های موثر بر برنامه ریزی فضایی حکمروانی زنجیره ارزش اقامتگاه های بوم گردی، فصلنامه پژوهش های روستایی، ۱۳(۴).
- فلاح، محمدرضا و همکاران. (۱۴۰۰). ارائه چارچوبی برای تبیین پیشایندهای ورود موفق کارآفرینان به حوزه بوم گردی، مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۶(۵۵).
- کلاهی، امیرمحمد و کریمی راد، سیمین. (۱۳۹۹). شناسایی و تبیین آمیخته بازطراحی مدل های کسب و کار با رویکرد کارآفرینی سازمانی در صنعت گردشگری، فصلنامه علمی مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۵(۵۰).
- مرادجو نمین، مهدی و همکاران. (۱۳۹۸). ارائه الگوی توسعه کارآفرینی گردشگری مبتنی بر زنجیره های ارزشی در ایران، مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۶۲(۱).
- مودودی ارخودی، مهدی، ایزد بخش، محمد و نجفی ارخودی، عصمت. (۱۳۹۹). شناسایی عوامل مؤثر بر وفاداری گردشگران به اقامتگاه های بوم گردی (مورد مطالعه: اقامتگاه های منتخب خراسان جنوبی)، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، ۱۸(۲).
- منتظری شاه توری، مسعود و همکاران. (۱۴۰۱). تحلیلی بر وضعیت توسعه گردشگری ایران با تاکید بر اقامتگاههای بوم گردی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۳۷(۳).
- نورا، علی. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر کارآفرینی سازمانی و استراتژیک شرکتهای لبنی خراسان رضوی بر میزان گرایش آنها به بین المللی شدن. رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۴(۳۹).
- نوروززاده، احد و وظیفه دمیرچی، قادر. (۱۴۰۱). ارائه مدل بوم گردی با تأکید بر کارآفرینی و اشتغال پایدار روستایی با رویکرد آمیخته، مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی، ۹(۴).
- وركیانی پور، نفیسه و همکاران. (۱۳۹۹). مدل سازی کارآفرینی زنان شهری بر اساس زنجیره ارزش کارآفرینی با رویکرد توسعه پایدار اجتماعی در استان گلستان، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۰(۵۸).
- Baglioni, E., Campling, L., and Hanlon, G. (2020). Global value chains as entrepreneurial capture: insights from management theory. Review of International Political Economy, 27(4), 903-925.
- Fornell, C, and Larcker, D.F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error. Journal of Marketing Research. 18(1):39-50.

- Herman, M.I. and Thai, M.T. (2021).Striving for sustainable value chain establishment: a multiple feasibility analysis approach, *Journal of Agribusiness in Developing and Emerging Economies*, 11(4), 379-395.
- Lincoln, Y.S, and Guba, E.G. (1981). *Effective Evaluation*. Jossey-Bass, San Francisco.
- Reis, G. G., Villar, E. G., Prado Gimenez, F. A., Maiolino Molento, C. F., & Ferri, P. (2022). The interplay of entrepreneurial ecosystems and global value chains: Insights from the cultivated meat entrepreneurial ecosystem of Singapore. *Technology in Society*, 71,
- Voumard, M. (2019). Promises and pitfalls of ecotourism: patterns from a literature review. *Revista Investigaciones Turísticas*, 17(1), 1-23.